

12 જુલાઈ 1947 Thursday 12 July 28 1947
ગુરુવાર, અષાઢ વદ 10 39-44 અ ધ વ 1947
બહુમન ૯ મોહરમ ૨૭
૩ ૫-૧૨ અ ૬-૦૮

R N. 40

અજાતો મારી વરસાદના સમયે
કપડાં બાંધે કાઢે આ પા બાંધે કાઢે
બાંધે કાઢે ને કાંઈ પણ પહેરે, પણ
મેને કાંઈ ગમતો નથી કાંઈ નાંધે નાંધે
તેથી મારા વાંદરે - ને કાંઈ.

કરેલો જમવા સમયે છે. તે
જે કાંઈ ને મનુષ્ય સમજે જમવા. આજે કાંઈ
કરવા ગયા નથી. બિશ્વે જમવા પણ
મારા વાંદરે મનુષ્યે કાંઈ નાંધે નાંધે
પણ, અને આજે જમવા માટે પાનાં પણ
જાણ્યું છે. આજે કાંઈ રમવા માટે કાંઈ
તો બિશ્વે જમવા માટે છે તેમજ કાંઈ

મમા જાણ્યું પડે. પણ જમવા માટે આજે
જાણ્યું પડે, તેથી કાંઈ રમવા માટે બિશ્વે
મનુષ્યે તે કાંઈ જાણ્યું પડે. પણ જમવા માટે
જાણ્યું પડે. પણ જમવા માટે આજે

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૪૨૬ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ બાળ પ્રથરી

વિષય ૬- : ૬

ગાંધીવ બાલોચાનમંડિર

પુસ્તક : ચોવીસમું

બાળ ડાયરી

મલ્લભદાસ અક્કડ

અને

નટવરલાલ વીમાવાળા

પ્રગટકારી

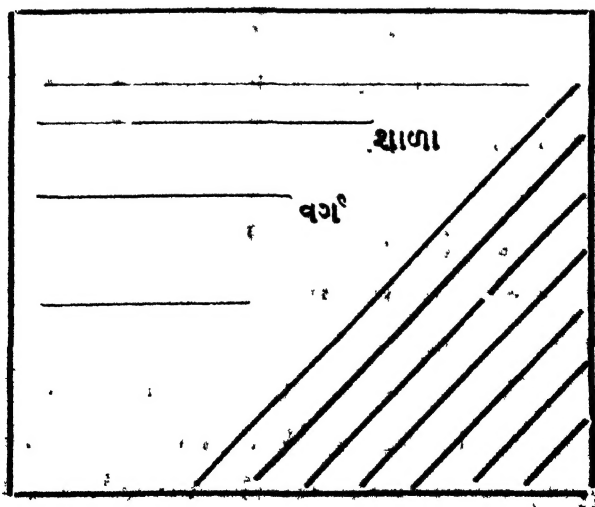
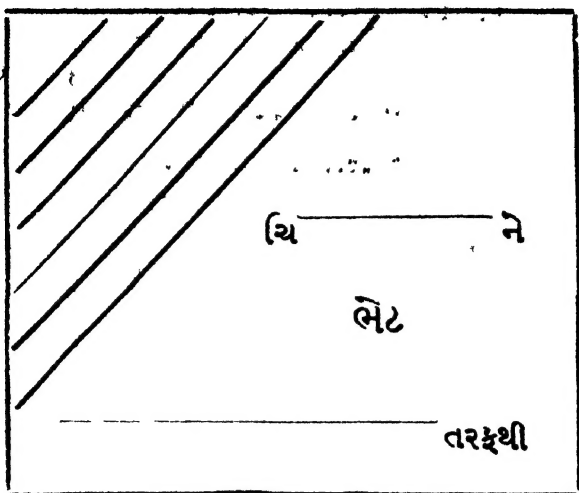
ગાંધીવ સાહિત્ય મંદિર

૧૮૦-કેળાંચીક

સુરત

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૪૪૨૬

ગાંડીવ સાહિત્ય મન્દિર તરફથી
ગાંડીવ મુદ્રણાલય, કેળાંપીઠ
સુરતમાં નટવરલાલ
વી મા વા ળા એ
છા પી
ને
સંવત
ઓગસ્ટસે પં-
ચાશીના કાર્તિક ઇસ્વી .
૧૯૨૮ ના ડિસેમ્બરમાં બાળ
ડાયરીની પ્રથમાવૃત્તિ પ્રગટ કરી.

પ્રત્યેક કુમારે વાંચવા લાયક

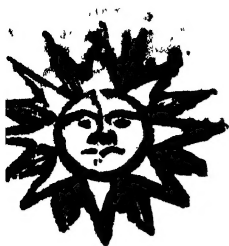
૭ હાંડ નો બે દ

સાહસનાં શૂરાતનથી બરપૂર આ નવલકથા એકેએક જાણના પુરતકાલ્યમાં રાખવા લાયક છે. જુનાગઢના હાકતર પ્રતાપરાય અને તેના સોબતી બહાદુરસિંહ એક અબળ જોવો અંધ મેળવવા ચીન ગયા હતા અને ત્યાં જીવસટોસટનાં પરાક્રમે કરીને અત્યંત સંકટોમાંથી પસાર થઇને સફળતા મેળવી પાછા ફર્યા હતા. તેની કહાણી પ્રત્યેક જુવાનની નસે-નસમાં શૂરાતન અને જોમ ઉછળાવે તેવી છે. સૌરાષ્ટ્ર પત્રે આ પુસ્તક વાંચવાની ખાસ દરેક જુવાનને બલામણુ કરી છે. કેમકે એ એક નવીજ શૈલીની વાર્તા છે. યુજરાતી ભાષામાં આટલાં સરળ નિર્દોષ અને પ્રેરક તત્વોવાળી નવલકથાઓ જૂજ હશે. ચીન દેશમાંના બૈાહ મઠોની પાછળ કેવી રહસ્યમય યુગ્મણી રહેલી છે, તેનું એમાં સાચેસાચું દિગ્દર્શન થાય છે. નાનાં મોટાં સૌ કોઇને એ વાંચતાં રસ પડશે.

પાકું પુકું, સોનેરી નામ, ચાર ચિત્રો અને મોટાં કદના ૩૦૦ પાનાંના પ્રમાણમાં કિંમત રૂપિયા સાડા ત્રણ રાખવામાં આવી છે. પોસ્ટેજ આઠ આના લાગે છે.

એ તેમજ અમારાં બીજાં તમામ પુસ્તકો તેમજ બાળસાહિત્યનાં પુણ્યો યુગ્મર્ષિ બધાં જીસેલસે ઉપરાંત વીડીદરા, રાજકોટ, ભરૂચ, અમદાવાદ વગેરે સ્થળોના જીસેલસે પણ વેચે છે.

બાંકીવ

ॐ

ॐ

ॐ

ॐ

ॐ

ગાંડીવ સાહિત્ય મંદિર

ગાંડીવ અઠવાડિક

હર બુધવારે પ્રગટ થાય છે.
તેમાં આખા ગુજરાતની ખ-
બરો, નોંધો, રમુજ અને
સાહિત્યની ચર્ચા પ્રગટ થાય
છે. લવાજમ સુરતમાં રૂપિયા
ત્રણ. બહારગામ રૂ. ૪)
પરદેશ શિલિંગ દસ.

ગાંડીવ છાપખાનું

ગયા પાંચ વરસની કારકીર્દિમાં
આ છાપખાનાએ શુદ્ધ અને
સ્વચ્છ છાપકામ કરવા માટે
સારી ખ્યાતિ મેળવી છે.

ગાંડીવ સાહિત્ય

મંદિરના આ વિભાગમાં તમામ
ઉત્તમ લેખકોનાં વખણાયેલાં
પુસ્તકો તેમજ નિર્દોષ, રસીલી
અને ભોધક કૃતિઓ મળી
શકે છે. સ્હાળી કરવા લાયક
ચોપડીઓ માટે ત્યાંજ લખો.

સરનામું: ૧૮૦ કેળાંપીઠ, સુરત

સુરત આવો, ત્યારે
જરૂર મુલાકાત લેશો.

તા. ૧ લી જુલાઈ ૧૯૨૮

રવિવાર

અષાઢ સુદ ૧૪ સંવત ૧૯૮૪

રોજ રાત પડે ને મોટાભાઈ બુમ પાડેઃ બચુભાઈ
આમ આવો તો.

પાસે જાઉં એટલે કહેઃ જરા મારા ગજવામાંથી ડાયરી
આપશે ?

હું ડગલામાંથી ડાયરી લાવી આપું. પછી મોટાભાઈ
તેમાં કંઈ કંઈ લખે. થોડું લખે. વળી વિચાર કરે. વળી
લખે. ઇંગ્લિશમાં લખે એટલે તેની મને શી ખબર પડે ?

આજે તો થયું કે લાવ મોટાભાઈને પૂછી જોઉં. પણ
હિંમત ચાલી નહિ. કાલે વાત. કાલે નક્કી પૂછી જોવું.

સાંજે ખીચડી કરી હુતી પણ પાપડ વગર લાવી નહિ.

આજનું લખાણ આજે નહિ પણ પરમ દહાડે લખેલું છે.

તા. ૨ જુલાઈ ૧૯૨૮

સોમવાર

અષાઢ સુદ ૧૪ સંવત ૧૯૮૪

આજે તો બપોરે વલસાડથી છગનકાકા આવેલા. મોટાભાઈ સાથે કંઈ વાત તો વાત કરે. બોલ બોલ કર્યાજ કરે. મોટાભાઈ સાંભળે અને જવાબ આપે.

રાત પડી એટલે પાછો મને બોલાવ્યો ને ડાયરી માંગી. આજે તો ડાયરીમાં કંઈ લખે, કંઈ લખે.

મને થયું કે લાવ આજે તો નકકી પ્રછું, કે રોજ શું લખલખ કરે છે ?

પાસે જઈને બેઠો ને ધીમેથી પ્રછયું: મોટાભાઈ, આ ડાયરીમાં રોજ તમે શું લખતા હશે ?

મોટાભાઈ કહે: બચુભાઈ, અત્યારે હું કામમાં છું. આજે લખવાનું બહુ છે. કાલે સહુવારે હું કહીશ. સહુવારે પ્રછજો, હોં ! રાત્રે સ્વર્ગ ગયો.

આજનું લખાણ કાલે લખેલું છે.

તા. ૩ જુલાઈ ૧૯૨૮

મંગળવાર

અષાઢ સુદ ૧૫ સંવત ૧૯૮૪

રહુવારે આંખ વહેલી ઉઘડી ગઈ. તરતજ યાદ આવ્યું કે હું! આજે તો મોટાભાઈને પેલી ડાયરીવાળી વાત પૂછવાની છે.

પણ મોટાભાઈ હજી ઉંઘતા'તા. મારા મનમાં તો એટલી ચટપટી થાય! પણ પાડોશમાંની કીકી સાથે રમવા દોડી ગયો.

થોડીવારે આવ્યો ત્યારે મોટાભાઈ છાપું વાંચવા બેઠા હતા. હું ધીરે રહીને ગયો ને તેમની સામે બેઠો. પછી થોડીવારે પૂછ્યું: મોટાભાઈ, પેલી વાત કહોને.

શાની? ડાયરીની કે? જાઓ મારા ગજવામાંથી ડાયરી લાવો.

હું લઈ આવ્યો. મને ચોપડીનાં પાનાં બતાવી મોટાભાઈ કહે: જુઓ, આ ફરેક પાને, મથાળે, વાર તથા તિથિ તથા તારીખ લખેલાં છે. એક પછી એક ફરેક પાને આગ-

ળની તારીખ આવતી જાય. એટલે રોજની હકીકત રોજ એમાં લખાય. એનું નામ તે ડાયરી.

પણ રોજ રોજ તે લખવું શું ?

વાહ ! રોજનો હિસાબ લખાય, કંઈ કામ ક્યું હોય તે લખાય. કોઈની સાથે કામની વાતચીત થઈ હોય તો તે લખાય. સાડું નઠાડું થઈ ગયું હોય તો તે લખાય. સભા કે ભાષણમાં ગયા હોઈએ તો તે લખાય. વગેરે.

મેં મોટાભાઈને કહ્યું: ત્યારે મને પણ એક ડાયરી અપાવો. હું પણ એવું એવું લખીશ.

મોટાભાઈએ ખુશ થઈ હા કહી. એટલે બંદા તો રાજ રાજ થઈ ગયા.

આજે નિશાળમાં એક દાખલો ખોટો પડ્યો હતો. ડીક્ટેશનમાં બે ભૂલ પડી હતી, પણ પાઠ તો કડકડાટ વાંચી ગયો. નંબર છઠો પુરાવ્યો. બપોરે રજામાં શીંગ ખાધી હતી. સાંજે કીકી ને મનુ સાથે છાપાદાવ રમ્યો. બસ, એટલુંજ.

તા. ૪ થી જુલાઈ ૧૯૨૮

બુધવાર

અષાઢ વદ ૧ સંવત ૧૯૮૪

ડાયરી આવી. નાની સરખી બચુકલી ચોપડી. નારંગી જેવું રૂપાળું પુંડું. કેવી ફક્કડ !

આગલા દિવસનું બધું કાગળ પર લખી રાખેલું તે આજે ચોપડીમાં ઉતારી લીધું.

ડાયરી મેં કીકીને અને મનુને બતાવી. મનુ કહે: હું પણ બાપાને કહીને એવી લાવીશ. કીકી તો કહે: છોકરીઓ કંઈ ડાયરી લખે? મારી બા તો કંઈ લખતી નથી!

ફાઈબા આવ્યાં હતાં. તેમને મેં ડાયરી બતાવી. તે તો હસતાં હસતાં કહે: ઓહો, મોટા કામદાર આવ્યો તે વળી ડાયરી લખવાનો !

બાએ પણ જોઈ, ને કહે: સાચવીને વાપરજે.

વાપરીશજને ! વારે ઘડીએ કંઈ મોટાભાઈ અપાવવાના હતા !

પુંડું ચઢાવી દીધું ને પેટીમાં મૂકી. આજે તો નિશાળમાં

બધા હાથલા આવડ્યા. માસ્તર પણ ખુશ થયા. નંબર બીજો પુરાવ્યો. સાંજે મોટાભાઈ સાથે ફરવા ગયો હતો.

તા. ૫ મી જુલાઈ ૧૯૨૮

ગુરુવાર

અષાઢ વદ ૨ સંવત ૧૯૮૪

આજે તો થયું, લાવ ડાયરી નિશાળે લઈ જઈ. લઈ ગયો. નિશાળમાં ગમ્મત થઈ. નવો નિશાળીયો આવેલો. ઠાઠ. એના બાપ મૂકવા આવેલા તેજ કહે કે: સાહેબ, ખરાખર સુધારજો.

માસ્તરે તેને આંક પ્રછવા માંડ્યા તો બોલે ત્રણ નવામ એકવીસ, ચાર અઠા ત્રીશ. કેવો મૂરખો! માસ્તરે એને માર્યું પણ ખરું. પણ મારે તેમાં શું વળે? કોઈ બિચારો એવોય હોય. તેમાં એ શું કરે?

હું તો એનીજ સાથે દોસ્તી બાંધીશ, દેખાવે કેવો ભલો, ને રાંક છે! ગોળમટોળ મોઢું છે! ને નામ એનું કંચન. સાંજે એ ક્યાં રહે છે તે મેં પ્રછી લીધું. હવે રવિવારે હું એને ત્યાં રમવા જવાનો છું.

તા. ૬ ફી જુલાઈ ૧૯૨૮

શુક્રવાર

અષાઢ વદ ૩ સંવત ૧૯૮૪

આજે તો મોટાભાઈ કહે: બચુભાઈ લાવો તમારી ડાયરી, જોઈં તો ખરો.

વાંચીને કહે: ઓહો, આ તો ઘણી સરસ છે. એમજ લખતા રહેજો, હોં !

આજે તો સાંજે નાતમાં જમવા જવાનું હતું. ખરશી-પુરીની નાત હતી. હલવો ખાવાની બહુ મઝા પડી. હવે તે હું મરદમાં જમવા બેસું છું. આજે મારી જોડે મનુ બેઠો હતો. તે કહે: ચાલ, કોણ વધારે ખરશી ખાય છે ? શરત કરીએ. મેં કહ્યું: ના ભાઈ ! એવી શરત ઘેર ગઈ. માંદા ન પડાય ?

પેલા નવા છોકરાનું નામ કંચનલાલ છે. આજે તે તે પશુ આંક ગેરખીને આવેલો. થોડો થોડો ભૂલ પડી પશુ માસ્તર રાજી થયા. બપોરની રજામાં હું એનીજ સાથે રમ્યો. એવી બિચારાની મા નથી. કાકી છે. ખાવા પીવાનું

કંઈ મા જેવું મળે? પણ ખપોરે ખાવા માટે એને એના ખાખા એક આનો આપે છે. આજે તો એણે ગાંડીયા લીધા તે મને પણ થોડાક આપેલા.

નાતમાં જમીને મોડેથી આવ્યો તેથી ઉંઘ આવી ને સ્વઈ ગયો તેથી બીજે દહાડે લખ્યું.

તા. ૭ મી જુલાઈ ૧૯૨૮

શનિવાર

અષાઢ વદ ૪ સંવત ૧૯૮૪

વીજુકાકા મોટાભાઈને કહી ગયા કે ગુલાબદાસને તાવ બહુ આવે છે માટે ખબર લઈ આવજો. મોટાભાઈની સાથે હુંયે ગયો.

અમે ગયા ત્યારે ઢાકતર પણ બેઠા હતા. તેઓ કાનમાં રબરની નળીઓ ભેરવીને છાતી તપાસતા હતા. છાતી પર કડીંગ કડીંગ ટકોરા મારે તે જોવાની મને ગમ્મત પડી. પછી ઢાકતર કહે: શેઠ, તમે બીડી કુંકી પુકીને છાતી બગાડી નાંખી છે. ચાહુ પીઓ છો કે?

ગુલાબકાકા ધીરે ધીરે બોલ્યા: ચહા વગર કંઈ ચાલે !

પાંચ છ વાર તો રોજ ખરીજ !

ઢાકતર કહે: પછી છાતી ખગડે એમાં કંઈ નવાઈ છે ? આ ચહાતું લફરું વધી ગયું છે, પણ કેટલું તુકસાન થાય છે તેનું લોકોને ભાન નથી.

ખબર લઈને અમે ઘેર આવ્યા. હું ઢાખલા ગણુવા બેઠો ને બખુડી બાળપોથી વાંચવા બેઠી: બા ચહા પા, બા ચહા ભાવે છે !

ઢાકતર તો કહે છે કે ચહા ખરાબ છે. ત્યારે બાળપોથીવાળો આમ કેમ લખતો હશે ? તે ગુલાબકાકા જેવા હશે તો !

હું મોટો થઈશ ત્યારે એક ચોપડો લખીશ ને તેમાં લખીશ: ચહા સારી નથી. ચહા પીવી નહિ. દુધ સાફ છે. બા દુધ પા. મને દુધ ભાવે છે. દુધ ચાંદા જેવું ઘોળું છે. દુધ મીઠું મીઠું લાગે છે. મારે ત્યાં ગાય છે તે દુધ દે છે. ગાય ભલી છે. થોડું ઘાસ ખાય ને ઘણું દુધ દે.

આજે સુવારે ફક્ત ઢાળભાતજ જમ્યો. ભૂખ ખરાબર હોય તો રોટલી ખાઉંને ? નંખર સાતમે આવ્યો. આજે કંચનલાલ નિશાળે આવ્યો નહોતો. કેાણુ જાણુ કેમ નહિ આવ્યો હોય !

તા. ૮ મી જુલાઈ ૧૯૨૮

રવિવાર

અષાઢ વદ ૫ સંવત ૧૯૮૪

આજે તો એક તોફાન થયું. મનુ ને હું સાથે નિશા-
જેથી આવતા હતા. રસ્તામાં પેલો તોફાની તનસુખ મળ્યો.
તેણે મનુ ટેંગણો મનુ ટેંગણો કહીને જુમ પાડી. મનુ જરા
ઠીંગણો તો છેજ ને !

પણ મનુ ખિજાયો. તેણે તનસુખ બોલ્યો, તનસુખ
બોલ્યો કહીને જુમો પાડી. અમે સાથે હતા એટલે હું પણ
તેની સાથે ઘાંટા પાડવા લાગ્યો. તનસુખ બોલ્યો, તનસુખ
હોલ્યો તનસુખ ટોલ્યો. એવી એવી જુમો પાડી. એય
લંબુસ છે ને !

પણ લંબુસ તો ખુબ ચિઠાયો ને અમારા પર ધસીજ
આગ્યો.

અમે પણ તેના પર સિલેટ ફેંકી તે તેને વાગી.
એટલે પછી તે ખુબ ગુસ્સે થયો ને અમને માર્યું. જે ચાર
તમાચા ને પાંચ સાત ધપ્યા મને પડ્યા. મેં એને પગે

કરડી ખાધું. પણ માર વતો તો અમનેજ પડ્યો, હાં !

ઘેર આવી મેં મોટાભાઈને બધી વાત કરી ને તનસુખે અમને માર્યા એમ કહ્યું. એટલે મોટાભાઈ કહે: તારામાં જોર નહિ ત્યારે કોઈ મારેને! રોજ બરાબર કસરત કર ને મજબૂત જોરાવર થા. પછી જોજે, કોઈ તને નહિ છેડે.

મેં મનુને વાત કરી ને અમે હવે રોજ કસરત કરવાના છીએ. થાકેલો એટલે વહેલો સ્વર્ગ ગયો.

તા. ૯ મી જુલાઈ ૧૯૨૮

સોમવાર

અષાઢ વદ ૬ સંવત ૧૯૮૪

આજે મોટાભાઈને કહ્યું કે મને ને મનુને કસરત શીખવો. અમે બંને હવે કસરત કરવાના છીએ.

મોટાભાઈ કહે: પેલા બહુ કાકા આપણે ત્યાં આવે છે તેને કસરત સારી આવડે છે. તે મંદિર આગળ રહે છે, તેમને મળીને હું વાત કરીશ. પછી તમે એમને ત્યાં રોજ જાજો એટલે જો કસરત શીખવશે.

નિશાળમાં માસ્તર સાહેબ કહે કે હવે ઢીપુટી સાફેબ

આવવાના છે માટે લેસન ધ્યાન દઇને કરો. સાહેબ આવે ત્યારે સાફ દેખાય.

પેન્સીલ ઘડતાં આજે ચપ્પુ આંગળીને લાગી ગયો ને લોહી નીકળ્યું. માસ્તર સાહેબે પોતાની છીંકણીની દાબડી કાઢી તેમાંથી છીંકણી આપી ને 'કહ્યું' દ્યો આ દાબી દો એટલે લોહી બંધ થઇ જશે.

ખરેખર ! છીંકણી તપખીર પણ બહુ જેવી હોં ! લોહી તરત બંધ થઇ ગયું. પણ લખવાનું કામ તો ખરાબર થાય નહિ એટલે નંબર બહુ નીચો ગયો.

બસ, આજે તો લખતાંયે દુઃખે છે પણ રોજ લખવું એટલે લખ્યું !

તા. ૧૦ મી જુલાઈ ૧૯૨૮

મંગળવાર

અષાઢ વદ ૮ સંવત ૧૯૮૪

અમારી કસરત હવે તો ચાલુ થઇ ગઈ છે. આજથી બદલુ કાકાને ત્યાં હું ને મનુ જઇયે છીએ. તેમને ત્યાં એક નાન-કડો અખાડો છે, બીજા પણ બે ચાર છોકરા આવે છે. કસ-

રત કરવાની ગમ્મત પડે છે ને આજે ભૂખ તો એવી કકડીને લાગી કે ન પૂછો વાત. ઉંઘ પણ રાતે જલદી આવી જાય છે. મેં તો નિશાળમાં કંચનલાલને વાત કરી. તે કહે: બાપાને પૂછીને હું પણ આવીશ.

મનુ તો હજી કંઈ ડાયરી લાવ્યો નથી. એના બાપાએ એને કહ્યું કે હાલમાં નહિ. આવતે વરસે વાત. મેં મનુને કહ્યું કે તું તારે કોરા કાગળની ચોપડી બાંધી લે પણ તે કહે: કંઈ નહિ હવે!

કંચનલાલ કસરતમાં આવશે તો બહુ મઝા પડશે.

સાંજે હું ને મનુ રબરને દડે રમતા હતા. કનૈયાને અમે રમાડતા નથી કેમકે એ લુગ્ગાઈ બેઠે છે. અમે દરેક પાંચ પાંચ વાર ઉછાળીએ છીએ. તેને બદલે એ સાત આઠ વાર ઉછાળે છે. એટલે આજે એક વાર દડો અમારી પાસેથી છટકી ગયો તે એણે લઈને ડાહી કાકીને છાપરે ફેંકી દીધો ને નાસી ગયો. પણ છાપરાને બદલે અગાશીમાં પડ્યો ને અમે તરત લઈ આવ્યા. પછી એ બારીએ ઉભો હતો તેને સલામ કરી કે: સાહેબજી! તે ઘરમાં પેંસી ગયો. હવેથી અમે મનુના કાકાના વાડામાં રમવાના છીએ.

તા. ૧૧ મી જુલાઈ ૧૯૨૮

બુધવાર

અષાઠ વદ ૮ સંવત ૧૯૮૪

આવતી કાલે મારી વરસગાંઠ છે. મને નવ પૂરા થઈ-
ને દશમું બેસશે. હવે હું મોટા મોટા લાગું છું. કાલે બા
વેદમી ને પાતરા કરવાના છે. વેદમી મને બહુ ભાવે છે.
મનુને તો દર વખતે જમવા બોલાવીએ છાએ. મેં બાને
કંચન વિષે વાત કરી ને પૂછ્યું: બા, એને કાલે જમવા
બોલાવીએ ?

બાએ હા કહી. એટલે નિશાળમાં એ વાત કંચનને
કરી. તે કહે કે: હું બાપાજીને પૂછી બેઠશે. ને તે હા
કહે તો આવીશ. પણ હું આવું તો તારે પણ મારી વરસ-
ગાંઠે આવવું પડશે. મેં પૂછ્યું: તારી વરસગાંઠ ક્યારે ?
તે કહે: પોષ મહિનામાં. ઓહો ! ત્યારે તો બહુ વાર છે
હજી !

આજે પાઠમાં મને બેચાર ભૂલ પડી. ઘેર કીકી રહે
એટલે ધ્યાન રહે નહિ, તેથી આમ થયું હશે ? કોણ જાણે !

નંબર છેક તેરમે ગયો. કાલે વરસગાંઠ બધ પછી વાત.
પરમ દહાડે પહેલોજ પૂરાવું.

તા. ૧૨ મી જુલાઈ ૧૯૨૮

ગુરુવાર

અષાઢ વદ ૧૦ સંવત ૧૯૮૪

આજે તો મારી વરસગાંઠ. નવા નવાં કપડાં બાએ કાઢી
આપ્યા. બા તો કહે વીંટી ને કંઠી ને કલ્લાં પણ પહેર,
પણ મને કલ્લાં ગમતાં નથી ! કેવાં ભારે ભારે ! તેથી માત્ર
વીંટી પહેરી—ને કંઠી.

કંચનલાલ જમવા આવેલો. તે ને હું ને મનુ સાથેજ
જમ્યા. આજે કસરત કરવા ગયા નહોતા. નિશાળે જવાનું
પણ માંડી વાળ્યું. મનુ ને કંચન પણ મારે ત્યાંજ રહી
પડ્યા અને અમે છાપાતાળી ને પાનાં પણ ખૂબ રમ્યા.
આખો દહાડો રમવામાંજ કાલો નાંખ્યો. મોટાભાઈ મુંબાઈ
ગયા છે તેમાં, નહિ તે નિશાળે જવું પડતે.

ખૂબ મજા કરી. ગયે વરસે આટલી મજા નહોતી પડી.
પણ કંચનલાલ નિશાળે નહિ ગયો, તેથી એને ઘેર

વઢ્યે ખરા. મનુને તો સાંજે એના બાપાજી વઢેલાજ. બા
બબડી પણ મેં જવાબજ દીધો નહિને !

તા. ૧૩ મી જુલાઈ ૧૯૨૮

શુક્રવાર

અષાઠ વદ ૧૧ સંવત ૧૯૮૪

કંચનલાલને એની કાકીએ બે તમાચા માર્યા. તે કહે
કે કાલે નિશાળ પડી તેથી મારે તો માર આવો પડ્યો.
મારી વરસગાંઠે રવિવાર આવે તો સાઈં.

બધાનીજ વરસગાંઠ રવિવારે આવતી હોય તો કેવી
મઝા પડે ! નિશાળે જવાની ગડબડજ ન મળે.

કાલે લેસન વાંચેલું નહિ તેથી આજે તો દાખલા પણ
ખોટા પડ્યા, ડીક્ટેશનમાં પણ ભૂલ પડી ને પાઠ પણ આવ-
ડ્યો નહિ. નંબર છેક એકવીસમો ગયો. આ તો બહુ ખરાબ.

એટલે સાંજે ઘેર આવી હું તો ખોટા પડેલા દાખલા
ગણી ગયો ને કાલને સાઈં પણ ગણી દીધા. પાઠ પણ ચાર
વાર વાંચી ગયો. સાંજે કંચનલાલને પણ તેડી લાવેલો ને
બંનેએ લેસન સાથેજ કચું.

તા. ૧૪ મી જુલાઈ ૧૯૨૮

શનિવાર

અષાઢ વદ ૧૨ સંવત ૧૯૮૪

આજે તો ટપાલમાં ચોપડી આવી. કેવી સરસ ચોપડી! ઉપર સરનામું મારું કરેલું. મોટાભાઈએ મુંબાઈથી મોકલી. નામ: મોતીના દાણા! કેવું ફક્કડ નામ! ઉપર મોટાભાઈએ લખેલું: બચુને વરસગાંઠની ભેટ. મોટાભાઈ ભલા તો બહુ.

હું તો લાગલોજ વાંચવા બેઠો. ઉપર ઉંદરની છબી કેવી રમુજ છે! પેલા ભીખા ભિખારીની વાત મેં પહેલી વાંચી. હું તો હસી હસીને થાકી ગયો. મેં મનુને બતાવી. તે કહે કે મને વાંચવા આપજે. હું વાંચી રહીને એને આપવાનો છું. કંચનને પણ આપીશ. રાત્રે પાછો બેઠો ને ઘોઘો ને ચીંચીની વાત વાંચી ગયો. ચીંચીબાઈ લાડુ કેવાં તાણી લાવ્યા!

તા. ૧૫ મી જુલાઈ ૧૯૨૮

રવિવાર

અષાઠ વદ ૧૩ સંવત ૧૯૮૪

મનુને આજે રહુવારે તાવ આવ્યો છે. હવે એને ઓસડ પીવું પડશે. પેલા ગણપત વૈદ આવ્યા હતા. તે દવા આપી ગયા.

આજે તો માસ્તર નિશાળમાં નહોતા આવ્યા. કાલનુંજ કહેતા હતા કે કાલે મારાથી નહિ અવાય. કંઈ ગામ ગયા છે. આજે બે કલાસ ભેગા કર્યા ને બીજા માસ્તર કહે: તમે તમારા પાઠ વાંચો. એમ કહી પોતે કંઈ લખવામાં પડ્યા. એટલે અમે તો એવી ગમ્મત કરી! હું ને કંચનલાલ ને પેલો ગદુ ને ચીમન. અમે તો એક બીજાને ઉખાણું પૂછવા માંડ્યા. ગદુએ મને પૂછ્યું કે એવું કશું શહેર કે જેના અક્ષર હેરફેર કરીએ તો શરીર પર વીંટળાઈ વળે? મેં કહ્યું સુરત. તેમાંથી સુતર બને તો કપડાંપે શરીર પર હોયજ. પણ મેં સવાલ પૂછ્યો તો ચીમનનેજ આવડ્યો. બીજાને નહિ. મેં પૂછ્યું કે પોણા અગીયાર થાય એવી ખાવાની ચીજ કઈ? ચીમનને પણ જવાબ દેતાં ત્રણ ચાર મિનિટ લાગી. પછી

જ્યો જ્યાળ મમરા (૪+૪+૨=૧૦૧૧) દીધો, એમ ને એમ અમે તો હહાડો પૂરો કર્યો.

સાંજે બાગમાં ફરવા જઈ આવ્યો. સાથે ત્રીજા ઘરવાળો વડુ ને એના બાપા હતા.

નિશાળમાં તો લેસન ચાલ્યું નહિ એટલે નંબરજ શાનો પૂરે ?

તા. ૧૬ મી જુલાઈ ૧૯૨૮

સોમવાર

અષાઢ વદ ૧૪ સંવત ૧૯૮૪

મોટાભાઈ મુંબાઈથી આવ્યા તેઓ જે ચાર ચોપડી મારે સાડ લાવ્યા. ચોપડીનાં નામ એવાં સરસ છે નીલમ ને બકુલ ને મૂરખો ને મોટી પહેન ! હું તો જોઈનેજ ખુશ ખુશ થઈ ગયો ! બધી એક પછી એક વાંચી જઈશ. તેઓ હલવો પૌંઆ પછુ લાવ્યા છે. મોટીફળીમાવાળા કોઈની પોટલી લાવેલા; તે આપવા મારે જવું પડ્યું. અમારું પોટલું કોઈ લાવ્યા હોય ત્યારે લેવા પછુ મારેજ જવું પડે છે. ત્યારે તે લોકો આપવા કેમ નહિ આવતા હોય ?

આજે જમવાનું મોડું થયું તેથી નિશાળે મોડો ગયો. રોજ તો બરાબર જઈ છું પણ આજે આમ થયું. માસ્તર કહે: આમ કેમ? હવેથી બરાબર આવજે, કહી છેલ્લો બેસાડયો.

એમાં કંઈ મારો વાંક હતો? રોટલીની કણેકમાં બિલાડી મેહાં મારી ગઈ ને દાળ ઢાળી નાંખી તેથી ફરી કરવી પડી ને તેથી મોડું થયું તેમાં છેલ્લો ખાસ્ટી પર બેસવું પડ્યું!

છેલ્લી ખાસ્ટીવાળા છોકરા બહુ વાતુડા છે. જરા માસ્તર આડું બુએ કે વાત કરવા મંડીજ પડે. લેસનમાં ધ્યાન તો આપેજ નહિ ને દાખલા તો ગણેજ નહિ! એ લોકો એમ કેમ કરતા હશે? એમના તોફાનમાં મારો નંબર પણ આજે તો સત્તરમો પુરાયો.

હવે તો મોડા આવવુંજ નહિ. રંધાયું નહિ હોય તો નાસ્તો કરીને પણ ચાલ્યો આવીશ. આમ તે કંઈ ચાલે?

આજે કીકીએ બહુ તોફાન કર્યું! ખાતાં કંઈ રડે, કંઈ રડે! બસ એ તો કહે મને શીરોજ બેઠંએ! આખરે રડી રડીને થાકી ત્યારે ઉંઘી ગઈ.

તા. ૧૭ મી જુલાઈ ૧૯૨૮

મંગળવાર

અષાઢ વદ ૩૦ સંવત ૧૯૮૪

કસરત ચાલુ છે. હવે તો રોજ દુધ પશુ પીવાનું કર્યું છે. જ્યારે તો બહુ સારી લાગે છે.

મનુને હવે તાવ નથી. પશુ એટલામાં તો કેવો નબળો પડી ગયો ! હજુ આઠ દહાડા રહીને નિશાળે આવશે. એના પાઠ બહુ પડી જવાના !

આજે તો મોટાભાઈએ મારી ડાયરી વાંચવા લીધી. વાંચીને એ તો હસ્યાંજ કરે ! એટલું બધું કેમ હસ્યા હશે ? કોણ જાણે ?

પછી કહે : ડાયરી ફક્ત છે. મને મારી લખી આપસે ! તારા હરફે સારા આવે છે. મેં કહ્યું : હઉંવે. શું લખવું છે તે કહેજો એટલે બધું સારું હરફે ઉતારી આપીશ.

હું તો બરાબર બોલ્યો છતાં બા ને ભાભી તો હસી પડ્યાં !

આજે તો નિશાળમા રજામાં ગદુ ને ચીમન લઈ પડ્યા. વાત એક સવાકાની. રસ્તામાંથી જડ્યો. એક કહે

મારો ને બીજો કહે મારો. આખરે પૈસો માસ્તર પાસે ગયો. તેમણે કોઈને આપ્યો નહિ. હવે કોણ જાણે એનું શું થાય કરશે ?

તા. ૧૮ મી જુલાઈ ૧૯૨૮

બુધવાર

અધિક શ્રાવણ સુદ ૧ સંવત ૧૯૮૪

ગઈકાલે રાત્રે તો હિંચકા પર સ્તેલો. સપનું જમણું આવ્યું. જાણે જંગલમાં ભૂલો પડ્યો છું. રસ્તો કંઈ જડતો નથી. એટલામાં એક ઝાડ પૂછે: તું કોણ છે? હું બોલ્યો: હું ખચુ, ભૂલો પડ્યો છું. બાવળ બોલ્યું: જા, જા જમણી બાબુ ચાલ્યો જા. જમણી બાબુ ચાલતો થયો. થોડે જતાં ચાર ચાર મળ્યા, બુકાની બાંધેલી! કાળા કાળા અણા! હાથમાં એકેક તલ્વાર! મને કહે છે કે જે હોય તે આપી દે નહિ તો તને મારી નાંખીશું.

મેં તો કહ્યું કે હોય તે લઈ લ્યો. પણ મારી પાસે હોયજ શું? બે જણે મને તો કમ્મરમાંથી પકડ્યો ને લઈ ચાલ્યા. એક તળાવ આવ્યું. તેમાં મને તો પેલાએ

ફેંક્યો, ધબાક [ધબબ !

એ બાપરે ! હું તો હીંચકા પરથી નીચેજ પડ્યો !
હાલ્તારી ! સપનામાં તબાવમાં પડ્યો. પણ ખરેખર તો
હિંચકેથી ચડી ગયો !

હવે મારે રોજ હિંચકે સવાની ટેવ પાડવી છે. જોઈએ
રોજ પડી જવાય છે.

આજે તો રજા હતી એટલે સહવારે ખૂબ પાનાં રમ્યો.
એટલા બધા રમ્યો કે છેવટે કંટાળી ગયો. એ પણ ખસી
વાતને કે રમવાથી પણ કંટાળો આવે ! પણ આંચો તો
ખરોજ. પછી છાપાઢાવ રમ્યા ત્યારે ઠીક લાગ્યું.

રાતે કોણ જાણે કેમ માથું દુઃખતું હતું એટલે વહેલો
સાઈ ગયો.

તા. ૧૯ મી જુલાઈ ૧૯૨૮

ગુરુવાર

અધિક શ્રાવણ સુદ ૨ સંવત ૧૯૮૪

આજે તો રજા હતી એટલે બાપે કહ્યું : આજે તો લાઈ
તારે મોસાળ જાને ! મામાજીને ઝળી આવ ને બધાની

ખબર લઈ આવ.

મોસાળ જવાનું તો કોને નહિ ગમે ? કીકીમામી જેવાં મામી હોય તો બધાને ગમે. હું જાઉં એટલે કીકી મામી તો કંઈ સાડું સાડું કરીને ખવડાવે. દુધીના મુઠીયાં તો એવાં બનાવે કે જીભે સવાદજ રહી જાય. હું તો સાંજે ત્રણ વાગે ગયો. બારણાંમાંથીજ વાસ આવી : હું ! કંઈ તળાય છે ખરું.

દુધીનાં મુઠીયાં સ્તો ! પેટ ભરીને ખાધાં. સૌની ખબર લીધી. મામા મામી સૌ સારાં છે. દાદાજીને કોઈ કોઈ વાર શરદી થાય છે, ને તાવ આવી જાય છે.

મામાનો કીકો તો ખાસ્સો રમાડવા જેવો થયો છે. બે ત્રણ ચાર ડગલાં ચાલે પણ છે. મેં એને ખુબ ખચ્ચીઓ કરી.

મેં ને ખુશમને મળીને ખુબ ગમ્મત કરી. અમે તો દાદાજીના ચશ્મા ઉપાડી ગયા ને વાડામાં જઈને દાદાજીનો વેશ કરી વાંકા વળી હાથમાં લાકડી લઈ ઠમ્ ઠમ્ ચાલ્યા ! એક વાર તો ચશ્મા પડી પણ બચા ! પથર પર પડ્યા ! પણ ભાંગ્યા નહિ એટલું વળી સાડૂ થયું ! નહિ તો બે ચાર ધપ્પા ખાવા પડતે.

સાંજે જમીને પાછો આવ્યો.

તા. ૨૦ મી જુલાઈ ૧૯૨૮

શુક્રવાર

અધિક શ્રાવણ સુદ ૩ સંવત ૧૯૮૪

કુમાર નામની ચોપડીમાં બાબુભાઈ એક પહેલવાનની વાત વાંચતા'તા. એ એવો જળરો, એવો જળરો કે પૂછવાની વાતજ નહિ ! એનું નામ ગામા ! આપણા ઢેશનો છે પણ ભલભલા વિલાયતી પહેલવાન એના મ્હેં આગળ પાણી ભરે. હમણાંજ એકને તો પલકમાં ચિત્ કરી દીધો. ગામાભાઈનાં તો માન વધી ગયાં. બધા છાપાવાળા એની એની છખી છાપે છે ને એના વખાણુ વખાણુ કરે છે. બાબુભાઈ પાસે જઈ હું પણ કુમારમાંની છખી જોઈ આવ્યો ! ઓ બાપરે ! શું એનું શરીર ! જણે મોટો ડુંગરજ ! થાંભલા જેવા જડા તો પગ ! મારા જેવા પાંચ પન્દર તો એના હિસાબમાંજ નહિ ! મનુ કહે આપણાથી એવા થવાય નહિ. પણ બાબુભાઈ તો કહે કે મહેનત કરીએ તો થવાય ! ગામો બી નાનો હશે ત્યારે તો મારા જેવોજ હશેને ! હું પણ કસરત કરુંજ છું ને !

તા. ૨૧ મી જુલાઈ ૧૯૨૮
શનિવાર

અધિક શ્રાવણ સુદ ૪ સંવત ૧૯૮૪

ગમ્માની યાદમાં ને યાદમાં આજે તો કસરત પણ ખૂબ
જમારે કરી. ૪૦ તો દંડ કર્યા. કાલે ત્રીશ કરતાં પણ થાકી
ગયો હતો. મનુને હું બે કુસ્તી પણ લદયા. એક વાર મનુ
હાર્યો. એક વાર હું પણ હાર્યો !

પણ આજે થાક તો થાક લાગ્યો ! ઘેર આવી ખૂબ
દુધ પીધું. પહેલાં તો બા બરાબર આપે નહિ, પણ હવે
તો પચી ભય છે એટલે આપે છે.

સાંજે કંચનને ઘેર ગયો'તો. એનું ઘર તો બહુ મોટું
ભાઈ ! કેન્ના મોટામોટા ઝોરડા ! ને મોટા કોચ પલાંગ ને
હાંડીઓ ! બે ત્રણ નોકર પણ છે ! પણ મા વગર એ
ખિચારાની સંભાળ કોણ બરાબર લે ! એની કાઠી બાંધી
બહુ છે. એને જોઈ માફ તો હસવું પણ માય નહિ !

કાલે ડીયુટી સાહેબ આવવાના છે. મારી નવી ટ્રાપી
પહેરીને જઈશ ! માસ્તર કહેતા હતા કે બધાએ પાઠ બરા-

ખર વાંચી લાવવા. પણ એક દહાડામાં તે વળી બધું વં-
ચાતું હશે !

તા. ૨૨ મી જુલાઈ ૧૯૨૮

રવિવાર

અધિક શ્રાવણ સુદ ૫ સંવત ૧૯૮૪

ડીપુટી સાહેબ આવ્યા ને પરીક્ષા લીધી. તેમાં ગમ્મત થઈ. માસ્તરે કાલે કરાવેલો તેજ દાખલો તેમણે મંડાવ્યો એટલે પેલો ચીખો નન્દુ તો એટલી બાકી બહોળો ઓહો ! આ તો કાલેજ કરેલો દાખલો ! એમાં શું મોટું ?

માસ્તરે નાક પર આંગળી લગાડી પણ તે એ જુએ જ શાનો ? ડીપુટી ગયા પછી માસ્તરે એને બે તમાચા ખેંચી કહ્યા.

દાખલો ધણાના ખરા પડયા. પણ ડીકટેશનમાં આર પાંચ જણાતું જ ખરું પડ્યું ! મારામાં પણ એક ભૂલ આવેલી. સતતું ચિત ચિંતન રે કરવુંની કવિતા ગવડાવી. મેં ફક્કડ ગાઈ. ડીપુટી સાહેબ ખુશ થયલા દેખાતા હતા.

સાંજે તો એટલાઈ સિનેમા જોવા લઈ ગયા. છબીમાં

એક માણસ ગુલાંટ તો ગુલાંટ ખાય ! એવી ગુલાંટ ખાતાં
એ ક્યાંથી શીખ્યો હશે ! મોટાભાઈ તો કહે કે મહાવરો કંઈ
તો મને પણ આવડે ! એ ખાપરે ! કેવી જખરી ગુલાંટ !
આગના ભડકા પણ જોવા લાયક હતા. સિનેમા ફક્કડ હતો.

તા. ૨૩ મી જુલાઈ ૧૯૨૮

સોમવાર

અધિક શ્રાવણ સુદ ૬ સંવત ૧૯૮૪

ફાઇના નટીયાના તોફાનની તે કંઈ હદ !! આજે એ
આવેલો. મોટાભાઈ બહાર ગયા હતા. બા પણ ફાઇની
ખબર લેવા ગયલી. એ તો બહારથી એક ગધેડાના બચ્ચાંને
કાન પકડી વાડામાં ખેંચી લાવ્યો. નાની કીકીને તેની ઉપર
બેસાડીને ઝાલી રાખી ને પછી દોડાવ બે દોડાવ. વાડામાં
ને વાડામાંજ ગધેડું બિચાડું દોડી દોડીને સાવ લોથ થઈ
ગયું ને હોંચી હોંચી કરીને બરાડવા લાગ્યું. ત્યારે કીકી પણ
રડી ઉઠી. ને એણે કાઠી મૂક્યું. એ તો કહેતો'તો કે હું
તો ફટાકાની લૂમ પણ એને પુંછડે બાંધીને ફેડું છું, ત્યારે
બહુ ગમ્મત આવે છે. બિચાડું ગધેડું ઢાઝે નહિ ! પણ એ

નટીયાને એવાં તોફાનોજ સ્પર્શે છે. નિશાળમાં પથરો ગણાય છે ને છેલ્લો પડી રહે છે.

એણે મને ચુરણ બનાવતાં શીખવ્યું. પીપરમીટની ટીકડીને ભાંગીને ભૂકો કરી અંદર અક્કલગરાની ભુકી નાંખી- એ તો બહુ ફક્કડ ચુરણ થાય છે. ને અમે બે સવાકાની ટીકડી લાવીને બનાવ્યું તે મને બહુ ભાવ્યું ! મેં એને કહ્યું કે રાતે અહિં રહે પણ એને કુવાળાએ ના કહેલી એટલે રહ્યો નહિ. તોફાની ખરો પણ બોલી બોલીને હસાવે પણ ઘણું ! મારાથી મોટો છે પણ હજી ભણવામાં આગળ ગયો નથી.

તા. ૨૪ મી જુલાઈ ૧૯૨૮

મંગળવાર

અધિક શ્રાવણ સુદ ૭ સંવત ૧૯૮૪

પેલા બુઢા કાકા આજે તો મરી ગયા—પેલા રણછોડાળ માસ્તર ? એટલે નિશાળમાં રજા પડી ગઈ, ને ગયેલા પાછા આવ્યા. પણ ઘેર આવીનેય શું કરવું ! અમે તો નિશાળની પાસેજ કલાક સુધી આટાપાટા રમ્યા. પછી થાક્યા એટલે ઘેર આવ્યા. મોટાભાઈને વાત કરી કે રણછોડાળ માસ્તર

મરી ગયા તેની રજા પડી. મોટાભાઈ કહે કે: અરરર! બિ-
ચારો બહુ ભલો હતો ! કોઈ દહાડો કોઈને મારેજ નહિ !

મોટાભાઈની વાત તો ખરી હાં ! રણછોડજી માસ્તરને
બધા ભલાજી કહેતા. રજા પણ આજે તેથીજ પાડી હશે !
પેલા ચીમનલાલ માસ્તર બહુ મારે છે ! તે મરી જાય તો
કંઈ રજા નહિ પાડે !

હું તો પછી વાંચવા બેઠો. કચુંબરની એપડી મોટાભાઈ
લાવ્યા છે. તેમાં એક વાત જાદુઈ દોરીની છે. એક શ્રીરક્ષી
લઈને તેમાં દોરી પરોવવાની. મેં બનાવી જોઈ. બહુ અમ્મત
પડે છે. મનુને બતાવી. પછી તે પણ ફિરકી લઈ આવ્યો
ને એવી દોરી બનાવી. લાલ દોરી ભૂરી થઈ જાય ને ભૂરી
લાલ થઈ જાય, પણ બનાવવાનું બહુ સહેલું છે.

તા. ૨૫ મી જુલાઈ ૧૯૨૮

બુધવાર

અધિક શ્રાવણ સુદ ૮ સંવત ૧૯૮૪

આજે તો કોઈ નાતનો મેળાવડો હતો. હું પણ સારાં
સારાં કપડાં પહેરી મોટાભાઈની સાથે ગયો. મોટાભાઈ ત્યાં

ભાષણ કરવાના હતા !

નાના નાના મારા જેવા છોકરા પણ બહુ આવેલાં. જે ત્રણ તો નાટક ભજવાયાં ને ગીતો ગવાયાં ને ગરબા ને —બહુ મઝા પડી. પછી તો પેંડાના પડીકાં પણ મળ્યા. જે છોકરાંઓએ ગાયું હતું તેમને ઇનામો મળ્યાં. મોટાભાઈ પ્રમુખ થઈને બેઠેલા ને મોટું ભાષણ કર્યું.

મેં પછી ઘેર આવતાં મોટાભાઈને પૂછ્યું કે મોટાભાઈ આપણી નાતમાં આવો મેળાવડો નથી થતો ?

મોટાભાઈ કહે: ના ભાઈ આપણી નાતમાં મંડળ નથી, એટલે કોણ કરે !

વાહ ભાઈ ! મંડળે નહિ ને મેળાવડોયે નહિ ! હું મોટો થઈશ ત્યારે એક મંડળ કઢીશ ને વરસમાં જે મેળાવડા કરીશ ને છોકરાંઓને બહુ બધાં ઇનામો આપીશ.

તા. ૨૬ મી જુલાઈ ૧૯૨૮

શુક્રવાર

અધિક શ્રાવણ સુદ ૬ સંવત ૧૯૮૪

મોટાભાઈ કોઈ કોઈ વાર ખાવાનું ખાવા બે પૈસ

આપે છે પણ આને તો ખાવાનું ખવાયું નહિ.

આને ફળીયાંને નાકે એક ઘરડો ડાસો ખેઠો હતો. બિચારાને નહિ મળે પગ ને નહિ હાથ, બંને કુંઠા. એક આંખ કાઢી.

જેમ તેમ ઘસડાતો ભીખ માંગતો જતો હતો. રસ્તે જતા આવતા માણસો બધા પૈ પૈસો આપતા'તા. મને પણ દયા આવી ને એક પૈસો આપ્યો. બપોરે તો પેલો બીજો પૈસો બીજી રીતે ગયો. પહેલીવાળો બાળુ ઘેરથી એક ઢબ્બુ લાવેલો. એક પૈસો ખાવાનો ને એક ઘેર પાછો લઈ જવાનો. બપોરે જુઓ છે તો ઢબ્બુજ ખોવાઈ ગયલો !

બિચારો કંઈ રહે તો રહે, કે હવે મને ઘેર માર ખાવો પડ્યો !

મને થયું, છો,—આને ભૂખ્યા રહીશું. પૈસો એને આપી દીધો.

સાંજે ભૂખ તો કકડીને લાગેલી. બા પૂછે એમ કેમ ! મેં વાત કહી એટલે બાય રાજ થઈ.

સાંજે તો મનુ ને ચીમન ને બહુ બધાની સાથે ખૂબ રમ્યો.

તા. ૨૭ મી જુલાઈ ૧૯૨૮

શુક્રવાર

અધિક શ્રાવણ સુદ ૧૦ સંવત ૧૯૮૪

આજે તો બાએ ઠાકોરજીને ખૂબ શણગાર્યાં ને ઠાઠમાઠ કર્યો. મેં પૂછ્યું તો કહે કે આજે ઠાકોરજીની વરસગાંઠ છે.

ચાલો ભાઈ, સાડું થયું. બિરંજપુરી ખાવા મળ્યા.

પણ ઠાકોરજીય ખરાને ! તે તો કંઈ ખાયજ નહિ. આજે બિરંજપુરી થયા પણ તેને ભાગે કંઈ નહિ. બાએ મૂક્યા ખરા પણ કંઈ ખાય તોને !

પણ તોય બા તો એની કેટલી સેવા કરે છે ? કોણ જાણે બા સાથે કંઈ ખાનગી ખાનગી વાત કરતા હોય તો !

પણ એવું લાગતું તો નથી. મેં જો ચાર વાર સંતાઈને જોયું પણ બા કંઈ બબડ્યા કરે છે. એ તો કંઈ બોલતાય નથી ને ખાતા પીતાય નથી.

પણ ત્યારે કંઈ બધા જુઠું બોલે ? બધા કહે છે કે આખી દુનિયા એણે બનાવી છે.

ને છતાં એ નહિ ખાય, નહિ પીએ ! એ પણ ગમ્મતજ છે ને !

ગમે તેમ એને બહાને આપણને સાડું ખાવા મળે છે.
આપણે તો પેટ ભરીને બિંરજ ખાધો. મેથીના ભજ્યાં
પણ ખરાંસ્તો.

નિશાળમાં તો આજે પહેલો નંબર આવ્યો. હવે તેને
પકડીજ રાખીશ. નાસી નહિ જવા દઉં.

તા. ૨૮ મી જુલાઈ ૧૯૨૮

શનિવાર

અધિક શ્રાવણ સુદ ૧૧ સંવત ૧૯૮૪

પડોશની જમની આખો દહાડો ગાગાજ કર્યાં કરે છે,
તે એનું મ્હોં નહિ દુઃખતું હોય ! પણ ગાય છે સરસ હોં !
“મારી નાની બહેન છે બહુ છોટી જો” એમ એ ગાય છે
તે સાંભળવાની બહુ મઝા પડે છે. દર વરસે એને ગવાતું
ઇનામ મળે છે. આ વરસનું પણ ગઈ કાલે એજ લખ આવી.

મારાથી એના જેવું તો ગવાતુંજ નથીને ! મરદ છું
તેમાં હશે ? બાકી કોઈ કોઈ મરદો તો સાડું ગાય છે.

બા પણ કેવાં ફક્કડ ભજન ગાય છે !

મોટાભાઈ વાળું વગાડે છે પણ એમનાથી ગવાતું નથી.

એમના કરતાં તો હું સાફ જ ગાઉં છું એટલે મારી પાસે ગવડાવે છે.

દેવજી મહાવરો પાડીયે તો ગવૈયા થવાય કે નહિ ?

આજે તો કસરતમાં બહુ ફાવી ગયો. મનુ સાથે ત્રણ કુસ્તી કરી ને તેમાં ત્રણેમાં જીત્યો. હવે કાલે તો કોઈ મોટા સાથેજ કુસ્તી કરી જોઈશ.

તા. ૨૯ મી જુલાઈ ૧૯૨૮

રવિવાર

અધિક શ્રાવણ સુદ ૧૨ સંવત ૧૯૮૪

આજે મનુની સાથે ફરવા ગયો. પેલો તનસુખ પણ ફરવા આવ્યો હતો. મનુ મને ગુપચુપ કહે: આજે એ ગડબડ કરે તો એને પણ બતાવી દઈએ. જોઈએ કસરત કામ લાગે છે કે નહિ.

તનસુખે તો જાત બતાવી ને ખૂબો પાડી એટલે અમે પણ મારામારીજ કરી ને તેની સાથે લડયા. મેં એક ઢાવ એવો લગાવ્યો કે ચ-તોપાટ પડ્યો. જમીન પર બે ચાર મુક્કા મનુએ લગાવી દીધા. આજે તો એ એવો થઈ ગયો.

કે હવે અમારું નામ દેવાનું પણ ભૂલી જશે. અમને પણ સહેજ સહેજ વાગ્યું. પણ તેમાં શું ?

બપોરે મનુષ્યે ને એ નિશાળમાં એવો વિચાર કર્યો કે બપોરની રજામાં રોજ આપણે સાત આઠ જણા આટાપાટા કે ચકલિલ્લુ રમીએ તો ?

અંપક, ગંગારામ, નવનીત, નારણદાસ બધાને વાત કરી. તે બધા કહે અમે રમવા આવીશું. કાલથી ચાલુ કરી દઈશું. રમવાની ખરી મજા પડશે.

તા. ૩૦ મી જુલાઈ ૧૯૨૮
સોમવાર

અધિક શ્રાવણ સુદ ૧૩ સંવત ૧૯૮૪

આટાપાટા ચાલુ થઈ ગયા. બહુજ મજા પડી. અમારું નેધને બીજા થોડા છોકરાઓએ પણ ટુકડી બનાવવા માંડી છે. અમે નિશાળની પાછળ રમીએ છીએ. તેઓ ઉગમણી ભીતિ રમવાના છે.

આજે તો પેલો તનમુખ પાછો રસ્તે મળ્યો. તે તો કહે: હું તમારી સાથે કસરત કરવા આવું ! તમે મને તમારી

સાથે લઈ જશો ?

એ પણ ખરો ભાઈ ! હવે તો દોસ્તદાર થઈ જવાનો.
મેં કહ્યું : અમે તને લઈ જઈશું. સારું, એક દોસ્તદાર વધે
તે સારુંજને !

મનુને કહ્યું ; તે કહે : આપણે શું કરવા લઈ જઈએ ?
પણ મેં કહ્યું કે છોને આવતો ! પછી સમજાવ્યું એટલે એય
કબુલ થયો.

નિશાળમાં આટાપાટાની બધે ખખર પડી ગઈ. માસ્તર
તો કહે કે બહુ સારી વાત. પણ લઢતા ઝગડતા નહિ.

હાલ કંઈ કોઈ લઢે એમ નથી. પછી તો ભાઈ કોણ
જાણે !

તા. ૩૧ મી જુલાઈ ૧૯૨૮

મંગળવાર

અધિક શ્રાવણ સુદ ૧૪ સંવત ૧૯૮૪

આજે તો માસ્તર સાહેબ કહે : જે કોઈ ઘેરથી સારી
વાતા લખી લાવશે તેને હું ઇનામ આપીશ.

હું કાલે એક ફક્કડ વાત લખી જવાનો છું. જોઈએ

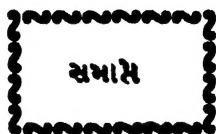
ઇનામ મળે છે કે નહિ.

હર મહિને માસ્તર એમ ઇનામ આપવાના છે. આ મહિને નહિ મળે તો આવતે મહિને તો હું મેળવીશજ.

હું તો કહીશ કે ઇનામમાં મને ચોપડીજ આપજો.

આજે ફાઇનો નટુ પાછો આવ્યો. તેણે ચ્હા પીતાં રકાખી ફેડી નાંખી. મગ સૂકાવા મૂકેલા તે વેરી નાંખ્યા. ને ખિલાડીનાં બચ્ચાંને બારીએથી ફેંકી દીધું. કેટલો દુતોક્ષની ! એ મોટો થશે ત્યારેય એવી ભાંગફોડજ કરશે કે ?

આજે પણ નંબર પહેલો રહ્યો હતો.

બાળસાહિત્યનો ગાંડીવ ટંકર

૧ ટાસ્ટોયની ત્રણ વાનો	૦ ૫-૦
૨ બકુલ	૦ ૬-૦
૩ ખીરબલનો બન્ધુ	૦ ૮-૦
૪ મૂરખરાજ (ટાસ્ટોય)	૦ ૮-૦
૫ નીલમ	૦-૬-૦
૬ ભીખ અને યુધિષ્ઠિર	૦-૪-૦
૭ બાળવિહાર (૧)	૦ ૧૨-૦
૮ જય બજરંગ	૦ ૬-૦
૯ વાઘોનું વન	૦-૪-૦
૧૦ બહુઈ હાર	૦-૪-૦
૧૧ બરફીપુરી	૦ ૪-૦
૧૨ સોનાકુમારી	૦ ૪-૦
૧૩ તોફાની ટીપુડો	૦-૬-૦
૧૪ ક્યુંબર	૦-૩-૦
૧૫ ધૂપસળી	૦-૪-૦
૧૬ બાળવિહાર (૨)	૦-૬-૦
૧૭ મોતીના દાણા	૦-૫-૦
૧૮ એક હતો કૃતરો—	૦-૪-૦
૧૯ કેરીનાં ભજ્યાં	૦-૩-૦
૨૦ નવનીત	૦-૩-૦
૨૧ મેઘધનુષ	૦-૪-૦
૨૨ મિયાઉં	૦-૧-૦
૨૩ હાથી ધમધમ ચાલે	૦-૧-૦
૨૪ બાળ ડાયરી	૦-૩-૦

આખા સેટનું ટ. ખ. ૧-૧-૦

